

**Iceland
Liechtenstein
Norway grants**

KOMPENDIUM INWESTYCJI W PROCESY GOZ

„ZASADY ZIELONYCH ZAMÓWIEŃ PUBLICZNYCH”

Raport

Autorzy:

Krzysztof Czerwionka, Katarzyna KołECKA, Magda Kasprzyk, Karolina Fitobór, Anna Wilińska-Lisowska, Magdalena Gajewska

Projekt: Sztum circular economy – odpowiedzią na współczesne wyzwania klimatyczne

*Projekt finansowany przez EEA Grants/Norway Grants
w Polsce*

SPIS TREŚCI

1.	Wstęp.....	3
1.1.	Cel raportu	3
1.2.	Zielone Zamówienia Publiczne (GPP) w Polsce.....	3
2.	Podstawowe założenia oraz przegląd dobrych praktyk.....	7
2.1.	Podstawowe zasady dla GPP (Strategia, Plan Działań)	7
2.2.	Rekomendacje dotyczące wewnętrznej struktury regulacyjnej dla procesów zamówień publicznych.....	9
2.3.	Wymagania i kryteria dla kategorii priorytetowych	11
2.3.1.	Transport drogowy.....	11
2.3.2.	Budynki.....	12
2.3.3.	Żywność.....	14
2.3.4.	Produkty plastikowe	15
2.3.5.	Komputery, monitory, tablety i smartfony	16
2.3.6.	Baterie.....	17
2.3.7.	Meble	18
2.3.8.	Wyroby włókienne i usługi tekstylne	19
2.3.9.	Usługi sprzątania pomieszczeń	21
2.3.10.	Urządzenia do przetwarzania obrazu, materiałów zużywalnych i usług drukowania	22
2.3.11.	Energia elektryczna	23
3.	Lista kontrolna wdrażania Zielonych Zamówień Publicznych.....	25
4.	Podsumowanie.....	27

1. WSTĘP

1.1. CEL RAPORTU

Głównym celem raportu jest dostarczenie wytycznych dotyczących sposobu ograniczania oddziaływania konsumpcji sektora publicznego na środowisko naturalne oraz wykorzystania zielonych zamówień publicznych z ang. Green Public Procurement (GPP) do wdrażania innowacji w zakresie technologii, produktów i usług środowiskowych.

1.2. ZIELONE ZAMÓWIENIA PUBLICZNE (GREEN PUBLIC PROCUREMENT - GPP) W POLSCE

Każdego roku instytucje publiczne w Europie wydają równowartość 16% produktu krajowego brutto UE na zakup towarów, np. sprzętu biurowego, elementów budowlanych i pojazdów transportowych, usług w zakresie, między innymi, utrzymania budynków, transportu, sprzątnięcia i cateringu, oraz robót budowlanych. Zamówienia publiczne mogą kształtować trendy produkcyjne i konsumpcyjne, a znaczący popyt ze strony instytucji publicznych na „bardziej ekologiczne” towary stworzy lub powiększy rynki dla przyjaznych dla środowiska produktów i usług. Tym samym zachęci to także przedsiębiorstwa do rozwijania technologii środowiskowych¹.

Zgodnie z definicją wypracowaną przez Komisję Europejską, zielone zamówienia publiczne (GPP) oznaczają proces, w ramach którego instytucje publiczne starają się uzyskać towary, usługi i roboty budowlane, których oddziaływanie na środowisko w trakcie ich cyklu życia jest mniejsze w porównaniu do towarów, usług i robót budowlanych o identycznym przeznaczeniu, jakie zostałyby zamówione w innym przypadku.²

W Polsce działania na rzecz GPP prowadzone są od 2007 r., w ramach kolejnych Krajowych Planów Działań. Początkowo obejmowały one jedynie zagadnienia związane z kwestiami środowiskowymi w zamówieniach publicznych, tj. tzw. zielonymi zamówieniami publicznymi. Kolejne plany działań, począwszy od Krajowego Planu Działań w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych na lata 2010-2012, obejmowały już także kwestie związane z uwzględnianiem aspektów społecznych w

¹ Komunikat Komisji do Parlamentu europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-społecznego oraz Komitetu Regionów, Zamówienia publiczne na rzecz poprawy stanu środowiska, Bruksela 16.7.2008, KOM(2008) 400 wersja ostateczna

² Krajowy Plan Działań w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych na lata 2017-2020

postępowaniach przetargowych czyli tzw. społecznie odpowiedzialne lub też społeczne zamówienia publiczne.

Krajowy Plan Działań w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych na lata 2017-2020 obowiązujący w dalszym ciągu (dalej również: Krajowy Plan Działań) to już czwarty z kolei dokument, na podstawie którego realizowane będą działania promocyjno-edukacyjne na rzecz przedstawicieli instytucji zamawiających oraz instytucji kontrolnych, służące popularyzacji możliwości uwzględniania aspektów środowiskowych i społecznych w zamówieniach publicznych.

Krajowy Plan Działań jest samodzielnym dokumentem określającym podstawowe działania w obszarze zrównoważonych zamówień publicznych. Jednakże, inicjatywy, które będą podejmowane na podstawie założeń zawartych w tym dokumencie wpisują się w realizację celów określonych zarówno w międzynarodowych, unijnych jak i krajowych³.

W Polsce sposoby wdrażania i organizacji GPP są różnorodne, przy czym można znaleźć elementy wspólne. Instytucje wprowadzające GPP często prezentują bardzo nowatorskie przykłady wewnętrznego podejścia do realizacji zrównoważonych zamówień, jak również sposoby powiązania ich z innymi, a czasami licznymi, dziedzinami funkcjonowania instytucji. Wprowadzanie GPP występuje na poziomie krajowym, poprzez lokalny, jak i w pojedynczych instytucjach.

Przykładem może być Ministerstwo Rozwoju. Prowadzi ono szerokie działania mające na celu wspieranie integracji zawodowej i społecznej z wykorzystaniem narzędzi dostępnych w systemie zamówień publicznych. Działania te prowadzone są na dwóch poziomach – ogólnokrajowym za pośrednictwem Funduszy Europejskich i na poziomie samego ministerstwa. Ministerstwo zarządza Europejskim Funduszem Społecznym, którego celem jest wsparcie sektora ekonomii społecznej m.in. poprzez instrumenty zrównoważonych zamówień publicznych. W 2009 r. Ministerstwo Rozwoju wspólnie z Urzędem Zamówień Publicznych przygotowało Zalecenia Ministra Rozwoju Regionalnego i Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych dotyczące stosowania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych. Dokument służył promocji klauzul społecznych i był narzędziem ich realizacji przez instytucje zaangażowane we wdrażanie Europejskiego Funduszu Społecznego. Ponadto, cele zrównoważonych zamówień publicznych powiązane są z celami Strategii na rzecz odpowiedzialnego rozwoju, szczególnie poprzez cel szczegółowy rozwoju społecznie wrażliwego. Ze względu na ten cel szczegółowy Ministerstwo podjęło zobowiązanie zwiększenia wykorzystania instrumentów przeciwdziałania wykluczeniu

³ Krajowy Plan Działań w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych na lata 2017-2020

społecznemu we własnych zamówieniach publicznych. Zobowiązanie to realizowane jest w oparciu o trójstopniowy model obejmujący system szkoleń wewnętrznych pracowników (Grupa Trenerów Wewnętrznych), szeroką wewnętrzną popularyzację społecznie odpowiedzialnych zamówień (ministerialna baza danych Dobre praktyki w zamówieniach publicznych) oraz szczegółową analizę każdego z planowanych postępowań pod kątem możliwych do zastosowania aspektów społecznych (praca komisji przetargowych)⁴.

Temat zrównoważonych zamówień publicznych w Urzędzie m.st. Warszawy podjęty został z inicjatywy Gabinetu Prezydenta Miasta w 2011 r. i uznany za sprawę istotną, dla realizacji której powołano odrębną grupę roboczą. Rozwój działań miejskich w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych związany był z realizacją projektu współfinansowanego ze środków europejskich którego efektem był m.in. podręcznik Klauzule społeczne w zamówieniach publicznych – Poradnik dla pracowników Urzędu m.st. Warszawy, urzędów dzielnic i jednostek organizacyjnych m.st. Warszawy. W Urzędzie obowiązuje zarządzenie nr 1243/2015 r. Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dnia 1 września 2015 r. w sprawie stosowania klauzul społecznych w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego w Urzędzie m.st. Warszawy i wybranych jednostkach organizacyjnych m. st. Warszawy. Zgodnie z nim stosowanie klauzul społecznych jest obowiązkowe w zamówieniach powyżej 30 tys. euro dla biur Urzędu i szeregu jednostek podległych Miastu, gdy udzielają one zamówień na usługi gastronomiczne i cateringowe, usługi opiekuńcze, usługi związane z utrzymaniem czystości i sprzątnięciem wnętrz, zimowe i letnie oczyszczanie ulic i chodników, utrzymywanie terenów zieleni oraz roboty budowlane. We wszystkich pozostałych zamówieniach (również poniżej progów ustawy) stosowanie klauzul jest zalecane. Monitoring stosowania klauzul społecznych prowadzi Biuro Pomocy i Projektów Społecznych Urzędu poprzez analizę Centralnego Rejestru Umów. Najczęściej stosowaną klauzulą było zatrudnienie na podstawie umowy o pracę, a w okresie październik 2015 r. – czerwiec 2016 r. dzięki klauzulom społecznym na umowę o pracę zastało zaangażowanych ponad 2 500 osób realizujących zamówienia dla m.st. Warszawy⁴.

Miasto Brzeziny jako jedno z pierwszych w Polsce zaczęło wykorzystywać na szeroką skalę zamówienia publiczne w celu wsparcia swojej polityki społecznej i ochrony środowiska, stając się jednocześnie niekwestionowanym liderem w tej dziedzinie. Istotną rolę w tym zakresie odegrało bezpośrednie zaangażowanie w proces wdrażania zrównoważonych zamówień publicznych osoby

⁴ Dobre praktyki w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych, Warszawa, listopad 2017 r. Urząd Zamówień Publicznych

bezpośrednio odpowiedzialnej za podejmowanie decyzji dotyczących udzielanych zamówień. Uwagę zwraca wypracowane na przestrzeni siedmiu lat kompleksowe podejście Brzezin do uwzględniania celów społecznych w zamówieniach publicznych obejmujące stosowanie klauzul społecznych, posiadanie własnego podmiotu ekonomii społecznej (Spółdzielnia Socjalna Communal Service) oraz korzystanie z mechanizmu zamówień in-house. Brzeziny szacują, że dzięki samemu konsekwentnemu stosowaniu klauzul społecznych zaoszczędziły ¼ środków wydatkowanych na świadczenia społeczne. Zrównoważonego charakteru Brzezinom ma również dodać Centrum Recyclingu, nad stworzeniem którego prace obecnie trwają i które powiązane jest z polityką zrównoważonych zamówień. W skład Centrum Recyclingu wejdzie Centrum Edukacji Ekologicznej, Punkt Przyjęcia Odpadów do ponownego użycia, Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych, kompostowania oraz sortownia⁴.

Regionalne Centrum Gospodarki Wodno-Ściekowej S.A. w Tychach jest przykładem instytucji, która z przemyślanym i długofalowym zaangażowaniem zrównoważonych zamówień publicznych przekształciła tyską oczyszczalnię ścieków uważaną za jedną z najgorszych na Śląsku w jeden z najnowocześniejszych obiektów tego typu w kraju i Europie, nagrodzony m.in. nagrodą Komisji Europejskiej EMAS Awards 2015. Obecnie Oczyszczalnia Ścieków Tychy-Urbanowice jest jedyną pasywną plus oczyszczalnią ścieków w Polsce. Poprzez realizację zielonych zamówień i wdrażanie innowacji Tyskie Centrum Gospodarki Wodno-Ściekowej zdobywa status lidera ekoinnowacji oraz pioniera rozwiązań proekologicznych w zakresie oczyszczania ścieków, wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych oraz zarządzania. Oprócz stawiania wysokich wymagań środowiskowych, w tym energetycznych i stałej racjonalizacji stosowanych rozwiązań Centrum przyjęło za swój cel osiągnięcie zeroemisyjności. Spółka prowadzi własne prace badawczo-rozwojowe i tworzy innowacje dla uzyskania efektów ekonomicznych, środowiskowych i społecznych. Wewnętrzne regulacje w zakresie zrównoważonych zamówień obejmują Kodeks Dostawców i Regulamin Zakupów. Zarządzanie zrównoważonym rozwojem odbywa się poprzez system uzupełniających się wzajemnie procedur i norm (m.in. EMAS, PN-EN ISO 50001:2012, PN-EN ISO 14001:2004, Strategia Społecznej Odpowiedzialności Biznesu według Normy SA 8000, ISO 26 000, publikacja Deklaracji Środowiskowej oraz Raportu Etycznego Społecznej Odpowiedzialności Biznesu) i umożliwia prowadzenie odpowiedzialnego społecznie biznesu w sposób wiarygodny i z korzyścią dla środowiska⁴.

2. PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA ORAZ PRZEGLĄD DOBRYCH PRAKTYK

2.1. PODSTAWOWE ZASADY DLA GPP (STRATEGIA, PLAN DZIAŁAŃ)

Komisja europejska zidentyfikowała dziesięć „priorytetowych” sektorów dla ekologicznych zamówień publicznych. Ich wyboru dokonano na podstawie oferowanych przez nie możliwości w zakresie poprawy stanu środowiska, wydatków publicznych, potencjalnego wpływu na stronę podażową, przykładu dla konsumentów prywatnych lub korporacyjnych, wrażliwości politycznej, istnienia odpowiednich i łatwych do wykorzystania kryteriów, dostępności odpowiednich produktów na rynku oraz wydajności ekonomicznej.

Sektorami priorytetowymi są:

1. budownictwo (obejmujące surowce, takie jak drewno, aluminium, stal, beton, szkło, a także wyroby budowlane, takie jak okna, pokrycia ścienne i podłogowe, urządzenia grzewcze i chłodzące, aspekty dotyczące eksploataowania budynków i wycofywania ich z eksploatacji, usługi utrzymania budynków, realizacja zamówień na roboty budowlane na miejscu);
2. usługi gastronomiczne i cateringowe;
3. transport i usługi transportowe;
4. energetyka (w tym elektryka, ogrzewanie i chłodzenie z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii);
5. urządzenia biurowe i komputery;
6. odzież, uniformy i inne wyroby włókiennicze;
7. papier i usługi drukarskie;
8. meble;
9. środki czyszczące i usługi w zakresie sprzątnia;
10. sprzęt wykorzystywany w służbie zdrowia.

Podstawowe zasady Zielonych Zamówień Publicznych obejmują:

- Cele i polityka zrównoważonego rozwoju: GPP powinny być zgodne z celami i politykami zrównoważonego rozwoju instytucji publicznej oraz odpowiednimi ramami prawno-regulacyjnymi⁵.

⁵ "Green Public Procurement."

- Określenie celów GPP: ambitne cele dotyczące przyjmowania kryteriów ekologicznych w zamówieniach publicznych dotyczących produktów, usług i projektów.
- Podejście uwzględniające cykl życia produktu (z ang. LCA): uwzględnienie wpływu na środowisko towarów, usług i prac od momentu powstania do zakończenia, a także kosztów i korzyści w trakcie całego ich okresu użytkowania przy podejmowaniu decyzji zakupowych⁶.
- Transparentność: GPP powinny być transparentne, uczciwe, konkurencyjne i niedyskryminujące, zapewniając równy dostęp i szanse dla potencjalnych dostawców, sprzedawców i konsultantów.
- Innowacyjność: GPP powinny uwzględniać innowacyjność, zapewniając zachęty i możliwości rozwoju ekologicznych rozwiązań, które spełniają potrzeby i oczekiwania instytucji publicznej i jej interesariuszy⁷.
- Wzmacnianie kompetencji: GPP powinny być wspierane przez odpowiednie budowanie kompetencji, podnoszenie świadomości i zaangażowanie odpowiednich podmiotów zarówno wewnętrznych, jak i zewnętrznych.
- Zasada ostrożności: GPP powinny stosować podejście ostrożnościowe, aby unikać lub minimalizować potencjalne szkody środowiskowe.
- Zasada "Płaci Zanieczyszczający": GPP powinny uwzględniać zasadę, że za koszty szkód środowiskowych ponoszą ci, którzy są za nie odpowiedzialni.
- Monitorowanie i raportowanie: Monitorowanie wdrożenia GPP i raportowanie postępów zapewniające odpowiedzialność i ciągłe doskonalenie⁸.

Dodatkowo wyróżnia się trzy rodzaje lub „poziomy” modeli wdrażania zamówień wspomagających zamknięcie obiegu w gospodarce. Pierwszy z nich, tj. poziom systemu, odnosi się do metod zawierania umów, jakie może zastosować organizacja dokonująca zakupu, aby zapewnić zamknięcie obiegu w gospodarce. Chodzi tu m.in. o klauzule odbioru przez dostawcę— przewidujące, że produkt po zakończeniu jego użytkowania zwracany jest dostawcy w celu jego ponownego wykorzystania, regeneracji lub poddania recyklingowi — oraz systemy produktowo-usługowe, gdy umowa obejmuje zarówno produkty, jak i usługi. Przykładem systemu produktowo-usługowego może być umowa o świadczenie usług druku typu pay-percopy (płatność za faktyczną liczbę wydruków), w ramach której dostawca nie

⁶ "10 principles for green purchasing," accessed October 3, 2023, <https://www.gronneinnkjop.no/en/>

⁷ "Green Public Procurement."

⁸ "GPP Criteria and Requirements," accessed October 3, 2023, https://green-business.ec.europa.eu/green-public-procurement/gpp-criteria-and-requirements_en.

ogranicza się do sprzedaży sprzętu do kopiowania, ale zapewnia cały sprzęt, dokonuje napraw i wymian oraz organizuje szkolenia.

Na poziomie dostawcy określono sposoby włączenia przez dostawców zasad obiegu zamkniętego do własnych systemów i procesów w celu zapewnienia, aby oferowane przez nich produkty i usługi spełniały kryteria zamówienia wspomagającego zamknięcie obiegu w gospodarce. Z poziomem tym powiązany jest poziom produktu, przy czym dotyczy on wyłącznie tych produktów, które dostawcy zaopatrujący organy publiczne mogą zamawiać od podmiotów znajdujących się dalej w łańcuchu dostaw. Decydując się na zamówienie publiczne wspomagające zamknięcie obiegu w gospodarce, należy uwzględnić zarówno systemy dostawców, jak i specyfikację techniczną produktu⁹. Modele zamówień wspomagających zamknięcie obiegu w gospodarce przedstawiono w Tabeli 1⁹.

Tabela 1. Modele zamówień wspomagających zamknięcie obiegu w gospodarce⁹

MODELE ZAMÓWIEŃ WSPOMAGAJĄCYCH ZAMKNIĘCIE OBIEGU W GOSPODARCE		
1. Poziom systemu	2. Poziom dostawcy	3. Poziom produktu
<ul style="list-style-type: none"> → System produktowo-usługowy → Partnerstwo publiczno-prywatne → Współpraca z innymi organizacjami w zakresie współdzielenia i ponownego wykorzystania → Najem/leasing → Systemy odbioru przez dostawcę, obejmujące: ponowne wykorzystanie, recykling, odnowienie i przetworzenie 	<ul style="list-style-type: none"> → System odbioru przez dostawcę → Konstrukcja umożliwiająca demontaż → Możliwość naprawienia standardowych produktów → Ponowne wykorzystanie produktów na zewnątrz / sprzedaż produktów → Ponowne wykorzystanie produktów na wewnętrzne potrzeby 	<ul style="list-style-type: none"> → Możliwość zidentyfikowania materiałów, z których powstał produkt → Możliwość demontażu produktów po zakończeniu ich użytkowania → Materiały nadające się do recyklingu → Zasobooszczędność i całkowity koszt własności → Materiały z recyklingu
<small>Źródło: Raport dotyczący najlepszych praktyk regionów w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych</small>		

2.2. REKOMENDACJE DOTYCZĄCE WEWNĘTRZNEJ STRUKTURY REGULACYJNEJ DLA PROCESÓW ZAMÓWIEŃ PUBLICZNYCH

Wewnętrzna struktura regulacyjna dla procesów zamówień publicznych to zbiór wytycznych i zasad regulujących proces zamówień w ramach organizacji. Struktura ta ma na celu zapewnienie przejrzystości, uczciwości, obiektywności, opłacalności i efektywności procesu zakupowego. Zapewnia ona wytyczne

⁹ Zamówienia publiczne na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym. Wskazówki i dobre praktyki

dotyczące przeprowadzania działań związanych z zakupami, w tym identyfikacji potrzeb, opracowania specyfikacji, oceny ofert i wyboru dostawców. Struktura ta określa również role i odpowiedzialności osób zaangażowanych w proces zakupowy oraz ustala procedury zarządzania konfliktami interesów i zapewniania zgodności z obowiązującymi przepisami prawa.

W ramach opracowywania wewnętrznej struktury regulacyjnej dla procesów zamówień publicznych należy wziąć pod uwagę następujące kwestie:

- Ustanowienie klarownych polityk i procedur zakupowych: Opracowanie i udokumentowanie klarownych polityk i procedur dotyczących procesu zakupowego, w tym planowania, ogłaszania przetargów, przyznawania kontraktów i umów¹⁰.
- Określenie celów związanych z GPP: Wyznaczenie ambitnych celów dotyczących przyjmowania kryteriów ekologicznych w publicznych zamówieniach na produkty, usługi i projekty¹⁰.
- Planowanie stopniowego wzrostu zastosowania GPP: Planowanie stopniowego zwiększania stosowania GPP w czasie w określonych sektorach towarów, usług i projektów.
- Integracja oszacowania kosztów cyklu życia: Integracja oszacowania kosztów cyklu życia w proces zakupów publicznych w celu uwzględnienia pełnych kosztów środowiskowych i ekonomicznych produktów i usług¹¹.
- Zapewnienie przejrzystości: Wdrożenie środków zapewniających przejrzystość w procesie zakupowym, takich jak publikowanie ogłoszeń o przetargach i przyznanych kontraktach oraz zapewnienie możliwości kontroli publicznej.
- Promowanie konkurencji: Zachęcanie do konkurencji poprzez zgłaszanie ofert przez wielu dostawców i ocenę ofert na podstawie obiektywnych kryteriów¹⁰.
- Wdrażanie zarządzania ryzykiem: Identyfikacja i zarządzanie ryzykiem związanym z procesem zakupów, takimi jak konflikty interesów, oszustwa i korupcja¹⁰.

¹⁰ “Green Public Procurement (GPP),” February 25, 2021, <https://www.gov.ie/en/publication/efa12-green-public-procurement-gpp/>.

¹¹ Agency for Public and financial management, “Action Plan to Increase the Proportion of Green Public Procurements and Green Innovation” (Norwegian Agency for Public and financial management, September 9, 2021).

2.3. WYMAGANIA I KRYTERIA DLA KATEGORII PRIORYTETOWYCH

Kryteria zostały opracowane dla tych grup produktowych, które uznano za najbardziej odpowiednie do wdrożenia GPP zarówno ze względu na wartość zamówień jak i wpływ na środowisko. Kryteria są rezultatem bliskiej współpracy służb Komisji Europejskiej, przedstawicieli przemysłu, społeczeństwa oraz państw członkowskich¹².

Unijne kryteria zielonych zamówień publicznych opracowano w celu ułatwienia organom publicznym zakupu towarów, usług i robót mających ograniczony wpływ na środowisko. Stosowanie kryteriów jest **dobrowolne**.

Wyróżnia się dwa rodzaje kryteriów:

- kryteria podstawowe — opracowano w sposób ułatwiający stosowanie zielonych zamówień publicznych, skupienie się na kluczowych obszarach efektywności środowiskowej produktu oraz utrzymanie kosztów administracyjnych przedsiębiorstw na minimalnym poziomie;
- kryteria kompleksowe — w których uwzględniono więcej aspektów lub wyższe poziomy efektywności środowiskowej oraz które są przeznaczone do użytku przez organy chcące zwiększyć wsparcie na realizację celów dotyczących środowiska i innowacyjności.

2.3.1. TRANSPORT DROGOWY

Grupa produktów „transport drogowy” obejmuje następujące kategorie pojazdów i usług:

1. Zakup, leasing lub wynajem samochodów osobowych, lekkich pojazdów użytkowych i pojazdów kategorii L
2. Usługi w zakresie mobilności
3. Zakup lub leasing pojazdów ciężkich
4. Usługi w zakresie transportu drogowego
5. Usługi pocztowe, kurierskie i usługi w zakresie przeprowadzek

W tabeli 2 zestawiono główne elementy wpływu transportu drogowego na środowisko z punktu widzenia całego cyklu życia produktu oraz podejście stosowane w ramach unijnych zielonych zamówień publicznych, aby złagodzić lub ograniczyć ten wpływ.

¹² <https://www.gov.pl/web/uzp/kryteria-srodowiskowe-gpp>

Tabela 2. Kluczowe obszary wpływu transportu drogowego na środowisko oraz podejście w ramach GPP¹³.

Kluczowe elementy wpływu na środowisko podczas cyklu życia produktu	Podejście stosowane w ramach unijnych zielonych zamówień publicznych
<ul style="list-style-type: none"> • Emisje gazów cieplarnianych i zanieczyszczeń powietrza wytwarzane na skutek zużycia energii na etapie użytkowania • Emisje gazów cieplarnianych i zanieczyszczeń powietrza wytwarzane w całym łańcuchu dostaw nośników energii • Elementy wpływu na środowisko wywołanego w trakcie produkcji akumulatorów do pojazdów elektrycznych • Emisje hałasu wytworzone przez pojazd i opony na etapie użytkowania 	<ul style="list-style-type: none"> • Wymóg kryteriów dotyczących emisji CO2 określonych w homologacji typu w odniesieniu do samochodów osobowych i lekkich pojazdów użytkowych oraz szczególnych technologii w pojazdach ciężkich i pojazdach kategorii L • Wymóg kryteriów opartych na wynikach w zakresie emisji zanieczyszczeń powietrza w odniesieniu do samochodów osobowych i lekkich pojazdów użytkowych oraz szczególnych technologii w pojazdach ciężkich i pojazdach kategorii L • Wymóg kryteriów dotyczących oporu toczenia opon • Wymóg kryteriów dotyczących efektywności energetycznej samochodów elektrycznych i lekkich pojazdów użytkowych • Wymóg kryteriów dotyczących gwarancji na baterie • Wymóg kryteriów dotyczących emisji hałasu przez pojazd i opony • Wymóg, aby dostawcy usług posiadali kompetencje kluczowe i stosowali najważniejsze środki i praktyki zarządzania środowiskowego • Wymóg, aby dostawcy usług zapewniali odpowiednie i częste szkolenia zatrudnionych przez nich pracowników • Wymóg kryteriów dotyczących opon i smarów stosowanych do celów obsługi technicznej pojazdów.

2.3.2. BUDYNKI

Przedstawiony zestaw kryteriów zielonych zamówień publicznych dotyczy procedury udzielania zamówień na budynki biurowe, w tym ich projektowania, przygotowania placu budowy, budowy, obsługi i bieżącego zarządzania. Do celów kryteriów grupa produktów „budynki biurowe” obejmuje budynki, w których prowadzona jest głównie działalność administracyjna, biurowa i urzędowa.

Budynki zapewniające przestrzeń biurową zaliczają się do szczególnych klas zagospodarowania przestrzennego w państwach członkowskich. Definicja pojęcia „zdecydowana większość” może różnić się w zależności od państw członkowskich, ale zazwyczaj odpowiada 50–80% budynku. Kryteria zielonych zamówień publicznych nie obejmują parkingów, które znajdują się poza obrębem fizycznej powierzchni zajmowanej przez budynek lub poza terenem wokół budynku. Zakres kryteriów obejmuje również ważniejsze renowacje budynków biurowych. Przedmiotowe renowacje opisano w dyrektywie 2012/27/UE

¹³ Unijne kryteria zielonych zamówień publicznych w sektorze transportu drogowego, Bruksela 18.10.2021 r., SWD(2021) 296 draft

¹⁴ w sprawie charakterystyki energetycznej budynków. Kluczowe obszary środowiskowe w cyklu życia budynków biurowych oraz podejście w ramach GPP przedstawiono w tabeli 3.

Tabela 3. Kluczowe obszary środowiskowe w cyklu życia budynków biurowych¹⁵.

Kluczowe obszary środowiskowe w cyklu życia budynków biurowych	Proponowane podejście dotyczące unijnych zielonych zamówień publicznych na budynki biurowe
<ul style="list-style-type: none"> • Zużycie energii pierwotnej i powiązane z tym emisje gazów cieplarnianych w trakcie użytkowania budynku oraz dojazdów do budynku i z niego • Kurczenie się zasobów naturalnych, energia wbudowana i emisje nieodłącznie związane z wytwarzaniem i transportem materiałów budowlanych • Wytwarzanie odpadów w trakcie przygotowywania placu budowy, budowy, użytkowania i rozbiórki budynku • Pogorszenie jakości powietrza wewnątrz budynku ze względu na emisje substancji stwarzających zagrożenie z produktów budowlanych i wnikania cząstek zanieczyszczonego powietrza ze środowiska zewnętrznego • Zanieczyszczenie lokalnego środowiska i pogorszenie jakości powietrza w lokalnym środowisku lokalnym z powodu emisji z pojazdów wykorzystywanych w celach dojazdu do budynku i z niego • Zużycie wody w trakcie użytkowania budynku 	<ul style="list-style-type: none"> • Projekt i konstrukcja mające na celu osiągnięcie wysokiej efektywności energetycznej i powiązanych z tym niskich emisji dwutlenku węgla • Zastosowanie technologii o wysokiej sprawności energetycznej opartych na odnawialnych źródłach energii, wykorzystujących możliwości dostępne w danej lokalizacji, aby obniżyć zużycie energii i emisje dwutlenku węgla • Projekt i specyfikacja mające na celu obniżenie nieodłącznego wpływu i wykorzystania zasobów związanego z materiałami budowlanymi • Projekt, specyfikacja i zarządzanie placem budowy w celu zminimalizowania ilości odpadów z budowy i rozbiórki oraz w celu wykorzystania produktów lub materiałów budowlanych o dużej zawartości materiałów z recyklingu i ponownie wykorzystanych. • Specyfikacja wyposażenia obiektu i elementów wykończenia, które pozwalają ograniczyć do minimum niebezpieczne emisje do powietrza wewnątrz budynku • Projekt wentylacji w celu zapewnienia zdrowego powietrza i zminimalizowania wlotu zewnętrznych zanieczyszczeń powietrza do wnętrza budynku
<p>Kluczowe aspekty wpływu na środowisko i parametry wykorzystywania zasobów przez cały cykl życia</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Poniższe kategorie wpływu produktu na środowisko przez cały cykl jego życia uznaje się za najważniejsze: współczynnik ocieplenia globalnego, zakwaszenie, eksploatacja zasobów energii pierwotnej ze źródeł odnawialnych i nieodnawialnych, ekotoksyczność, działanie toksyczne dla ludzi, eutrofizacja, ubożenie zasobów abiotycznych i zużycie wody, wykorzystywanie materiałów wtórnych i przeznaczonych do ponownego wykorzystania i przepływy materiałów odpadowych 	<ul style="list-style-type: none"> • Specyfikacja i zastosowanie technologii oszczędzania wody • Instalacja fizycznych i elektronicznych systemów wspomagających na bieżąco ograniczenie zużycia energii, zużycia wody i wytwarzania odpadów przez podmioty zarządzające obiektami i użytkowników • Wdrożenie planów dojazdów pracowników w celu ograniczenia zużycia paliwa związanego z transportem i emisji dwutlenku węgla, w tym infrastruktury umożliwiającej korzystanie z pojazdów elektrycznych i rowerów

¹⁴ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/27/UE z dnia 25 października 2012 r. w sprawie efektywności energetycznej, zmiany dyrektyw 2009/125/WE i 2010/30/UE oraz uchylecia dyrektyw 2004/8/WE i 2006/32/WE (Dz.U. L 315 z 14.11.2012, s. 1).

¹⁵ Kryteria zielonych zamówień publicznych w UE dotyczące projektowania i budowy budynków biurowych oraz zarządzania nimi, Bruksela 20.5.2016 r. SWD(2016) 180 draft

2.3.3. ŻYWNOŚĆ

Grupa produktów „żywność, usługi gastronomiczne i automaty sprzedające” obejmuje udzielanie przez organy publiczne bezpośrednich zamówień żywności oraz zamówień na usługi gastronomiczne z wykorzystaniem własnych zasobów lub obiektów albo pełnego lub częściowego outsourcingu za pośrednictwem przedsiębiorstw gastronomicznych, którym udzielono zamówienia.

Żywność może być zamawiana bezpośrednio od wytwórców, producentów, hurtowników lub importerów, albo może stanowić część usług świadczonych przez przedsiębiorstwa gastronomiczne, którym udzielono zamówienia.

W stosowaniu kryteriów mogą pomóc następujące definicje techniczne:

- Usługi gastronomiczne: przygotowanie, przechowywanie oraz, w stosownych przypadkach, dostawa żywności i napojów do spożycia przez konsumenta/klienta/pacjenta w miejscu przygotowania, w jednostce podrzędnej lub na terenie / w obiekcie klienta.
- Przedsiębiorstwo gastronomiczne, któremu udzielono zamówienia: przedsiębiorstwo zajmujące się (poza inną działalnością lub usługami) dostarczaniem posiłków (na przykład prowadzące stołówkę pracowniczą lub dostarczające posiłki szkolne), lub napojów czy przekąsek bądź prowadzące sprzedaż za pośrednictwem automatów sprzedających.
- Kuchnia konwencjonalna: kuchnia (w miejscu konsumpcji), w której całą żywność lub znaczną jej część przygotowuje się z surowych składników.
- Scentralizowana jednostka produkcyjna: centralne kuchnie lub centralne fabryki żywności, które wysyłają gotowe dania lub wstępnie przetworzone składniki/posiłki do jednostek podrzędnych. Mogą one obejmować zarówno usługi dostarczania gotowych produktów, jak i usługi porcjowania i wydawania posiłków.
- Produkty gotowe: produkty do konsumpcji – przygotowane na miejscu lub w centralnym obiekcie, w dużych partiach – które są następnie odpowiednio przechowywane w postaci zamrożonej lub schłodzonej do czasu ich podania.
- Porcjowanie i wydawanie posiłków: dostarczana żywność jest już wstępnie przetworzona i ugotowana. Następnie żywność jest (w miarę potrzeb) odgrzewana, a porcje są przygotowywane na miejscu.
- Automaty sprzedające i automaty z gorącymi napojami: zawsze dostępne maszyny z przekąskami, owocami, napojami lub kanapkami itp., które są gotowe do spożycia lub które można podgrzać.

- Dystrybutory wody: specjalne urządzenia służące do dystrybucji wody pitnej, które mogą mieć możliwość podgrzewania lub chłodzenia wody pitnej.

Kluczowe obszary środowiskowe podczas cyklu życia produktów żywnościowych oraz podejście w ramach GPP przedstawiono w tabeli 4.

Tabela 4. Kluczowe obszary środowiskowe podczas cyklu życia produktów żywnościowych¹⁶

Kluczowe elementy wpływu na środowisko podczas cyklu życia produktu	Podejście stosowane w ramach zielonych zamówień publicznych w UE
<ul style="list-style-type: none"> • Energia wykorzystywana w rolnictwie, działalności rolniczej, przetwórstwie spożywczym i zakładach spożywczych • Użytkowanie gruntów i zmiana sposobu użytkowania gruntów (np. niszczenie siedlisk przyrodniczych, w szczególności lasów, i towarzyszące temu emisje CO₂ związane z produkcją paszy, upraw, owoców, tłuszczów roślinnych itp.) • Uszczuplenie liczebności stad ryb oraz zmniejszenie różnorodności biologicznej • Produkcja i stosowanie nawozów i pestycydów • Zużycie wody oraz zanieczyszczenie wody • Emisje substancji zanieczyszczających, m.in. metanu i azotanów pochodzących z rolnictwa i działalności rolniczej • Unieszkodliwianie odpadów 	<ul style="list-style-type: none"> • Wybrane podejścia zmierzające do redukcji kluczowych elementów wpływu na środowisko podczas cyklu życia • Ekologiczne produkty spożywcze • Produkty spożywcze pochodzące z morza lub akwakultury produkowane w sposób bardziej odpowiedzialny pod względem środowiska • Szersza oferta jadalniszów opartych na produktach roślinnych • Tłuszcze roślinne produkowane w sposób bardziej odpowiedzialny pod względem środowiska • Zapobieganie powstawaniu odpadów żywnościowych i odpadów z napojów • Inne odpady: zapobieganie powstawaniu, sortowanie i unieszkodliwianie • Zużycie energii i wody w kuchni

2.3.4. PRODUKTY PLASTIKOWE

W odniesieniu do tworzyw sztucznych, wymagania i kryteria są następujące:

- Zmniejszenie zużycia niepotrzebnego plastiku i domaganie się okrągłych produktów z plastiku, produktów wielokrotnego użytku, produktów zawierających plastik pochodzący z recyklingu i plastik, który można odzyskać¹⁷.
- Przyczynianie się do unikania stosowania i rozpraszania mikrodrobin plastiku oraz zmniejszania ilości odpadów morskich zarówno w kraju, jak i za granicą¹⁸.

¹⁶ Unijne kryteria zielonych zamówień publicznych na żywność, usługi gastronomiczne i automaty sprzedające, Bruksela 27.9.2019 r. SWD(2019) 366 draft

¹⁷ Agency for Public and financial management, “Action Plan to Increase the Proportion of Green Public Procurements and Green Innovation.”

¹⁸ “GPP Criteria and Requirements.”

2.3.5. KOMPUTERY, MONITORY, TABLETY I SMARTFONY

Grupa produktów obejmuje:

- urządzenia stacjonarne:
 - komputery stacjonarne: komputery biurkowe; zintegrowane komputery biurkowe; biurkowe urządzenia typu cienki klient; biurkowe stacje robocze (lub stacje robocze);
 - wyświetlacze (monitory);

- urządzenia przenośne:

- komputery przenośne: notebooki; notebooki „dwa w jednym”; przenośne urządzenia typu cienki klient; mobilne stacje robocze;
- tablety;
- smartfony.

W kryteriach dotyczących komputerów, monitorów, tabletów i smartfonów skoncentrowano się na najbardziej znaczących skutkach dla środowiska podczas cyklu życia wymienionych produktów, które to skutki podzielono na cztery oddzielne kategorie:

- wydłużenie okresu trwałości produktu;
- zużycie energii;
- substancje niebezpieczne;
- gospodarowanie pod koniec przydatności do użycia.

Główne aspekty środowiskowe oraz podejście w ramach GPP przedstawiono w tabeli 5.

Tabela 5. Główne aspekty środowiskowe oraz podejście w ramach GPP¹⁹

Główne aspekty środowiskowe	Podejście w ramach zielonych zamówień publicznych
<ul style="list-style-type: none"> • Wykorzystanie ograniczonych zasobów i surowców krytycznych do produkcji produktów IT. • Zanieczyszczenie powietrza, gleby i wody, bioakumulacja i oddziaływanie na organizmy wodne spowodowane wydobywaniem i przetwarzaniem surowców oraz substancjami niebezpiecznymi zastosowanymi w produktach. • Zużycie energii i emisja gazów cieplarnianych wynikające z produkcji i użytkowania. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rozszerzone usługi i gwarancja. • Konstrukcja sprzyjająca trwałości, modernizacji i możliwości naprawy. • Wydłużenie okresu trwałości produktu pod koniec jego okresu użytkowania (możliwość ponownego wykorzystania). • Zakup energooszczędnych modeli. • Zakup produktów o ograniczonej liczbie składników niebezpiecznych oraz o ograniczonym potencjale w zakresie niebezpiecznych emisji po unieszkodliwieniu.

¹⁹ Kryteria zielonych zamówień publicznych w UE dotyczące komputerów, monitorów, tabletów i smartfonów, Bruksela 5.3.2021 r. SWD(2021) 57 draft

<ul style="list-style-type: none"> Wytwarzanie potencjalnie niebezpiecznych odpadów elektronicznych po ostatecznym unieszkodliwieniu produktu. 	<ul style="list-style-type: none"> Konstrukcja umożliwiająca demontaż i gospodarowanie pod koniec przydatności do użycia w celu maksymalizacji odzyskiwania zasobów. Zakup odtworzonego/zregenerowanego sprzętu.
---	--

2.3.6. BATERIE

Przy zakupie baterii instytucje zamawiające muszą zagwarantować, że ich zamówienia przyczynią się do zmniejszenia zużycia, wydłużenia żywotności produktu i ograniczenia stosowania substancji niebezpiecznych dla zdrowia ludzkiego i środowiska. Wymagania dotyczące baterii oparte na nowych ramach regulacyjnych UE dla baterii:

- Zasady dotyczące śladu węglowego: Baterie wprowadzane na rynek UE będą musiały być zgodne z maksymalnymi progami śladu węglowego, które z czasem będą stopniowo zmniejszane. Ślad węglowy będzie musiał być obliczany przy użyciu metodologii oceny cyklu życia i weryfikowany przez niezależną stronę trzecią²⁰.
- Minimalna zawartość materiałów pochodzących z recyklingu: Baterie będą musiały zawierać minimalną ilość materiałów pochodzących z recyklingu, takich jak kobalt, lit, nikiel i ołów. Minimalna zawartość materiałów pochodzących z recyklingu będzie się różnić w zależności od typu i rozmiaru baterii i z czasem wzrośnie.
- Kryteria wydajności i trwałości: Baterie będą musiały spełniać minimalne standardy wydajności i trwałości, takie jak wydajność energetyczna, zachowanie pojemności i żywotność. Wydajność i trwałość będą musiały zostać przetestowane i zadeklarowane przez producenta lub importera.
- Etykietowanie: Baterie będą musiały być oznakowane informacjami na temat ich śladu węglowego, zawartości materiałów pochodzących z recyklingu, wydajności, trwałości i pojemności. Etykieta będzie również zawierać kod QR, który łączy się z publiczną bazą danych zawierającą bardziej szczegółowe informacje na temat baterii²¹.
- Zarządzanie zużytymi bateriami: Baterie będą musiały być zbierane, sortowane i poddawane recyklingowi w sposób przyjazny dla środowiska. Cele w zakresie zbiórki zużytych baterii zostaną zwiększone i rozszerzone na wszystkie rodzaje baterii. Cele dotyczące wydajności recyklingu

²⁰ “GPP Criteria and Requirements.”

²¹ Agency for Public and financial management, “Action Plan to Increase the Proportion of Green Public Procurements and Green Innovation.”

zostaną również zwiększone i zharmonizowane w całej UE. Producenci baterii będą musieli ponosić koszty zbierania, transportu i recyklingu zużytych baterii²².

2.3.7. MEBLE

Grupa produktów „meble” obejmuje jednostki wolnostojące lub zabudowane, których głównym przeznaczeniem jest: przechowywanie, układanie, wieszanie przedmiotów lub wykorzystanie jako powierzchnie do odpoczynku, siedzenia, spożywania posiłków, nauki lub pracy wewnątrz lub na zewnątrz pomieszczeń. Zakres ten obejmuje materace łóżkowe.

Przeważająca część (80-90 %) wpływu na środowisko jest powiązana z materiałami stosowanymi w wyrobach meblarskich lub ich częściami składowymi. Chociaż energia wbudowana metali i plastików jest większa niż drewna, trwałość i zdolność do recyklingu również są ważnymi czynnikami. Określenie materiałów pochodzących z recyklingu może pomóc w ograniczeniu istotnych skutków.

- Produkcja, montaż lub obróbka części składowych to drugie najważniejsze źródło wpływu na środowisko ze względu na użycie mieszanin, ciepła oraz elektryczności w procesach suszenia i utwardzania.
- Skutki wynikające z procesu pakowania są zróżnicowane, zależnie od konkretnego produktu, jednak w ramach dwóch badań dotyczących oceny cyklu życia, odpowiednio dla biurek i szaf, oszacowano, że całkowity wpływ na środowisko wynikający z pakowania wynosi około 6 %.
- Dystrybucję było trudno zbadać, ponieważ może się ona znacznie różnić ze względu na globalny charakter rynku meblarskiego. W większości badań użyto uśrednionych scenariuszy transportowych, co maskuje zróżnicowane znaczenie tej części cyklu życia mebli.
- Etap użytkowania był nieistotny, jeśli chodzi o skutki dla środowiska. Czynniki trwałości i naprawialności są jednak kluczowe, jeśli chodzi o przedłużanie etapu użytkowania.
- Skutki wycofania z użytku różnią się znacznie, w zależności od rodzaju wykorzystywanych w meblach materiałów. Recykling części składowych mebli lub odzyskiwanie energii z odpadów meblarskich często jest złożonym procesem ze względu na trudności w oddzielaniu części składowych.

Kluczowe elementy wpływu na środowisko cyklu życia mebli i proponowane podejście w ramach GPP przedstawiono w tabeli 6.

²² "GPP Criteria and Requirements."

Tabela 6. Kluczowe elementy wpływu na środowisko cyklu życia mebli²³

Kluczowe elementy wpływu na środowisko podczas cyklu życia mebli	Proponowane podejście dotyczące unijnych zielonych zamówień publicznych na meble
<ul style="list-style-type: none"> • Utrata różnorodności biologicznej oraz erozja gleby jako wynik niezrównoważonej gospodarki leśnej oraz nielegalnego pozyskiwania drewna. • Wyczerpanie zasobów spowodowane wykorzystywaniem nieodnawialnych zasobów, takich jak ropa / gaz ziemny przy tworzywach sztucznych. • Emisje dwutlenku węgla i innych substancji jako wynik zużycia energii przy produkcji szeregu materiałów. • Ryzyko dla pracowników, konsumentów lub dla szerszego środowiska w związku z uwalnianiem substancji toksycznych. • Przyczynienie się do niskiej jakości powietrza wewnątrz pomieszczeń poprzez emisje lotnych związków organicznych (LZO) z wyrobów meblarskich do budynków. • Zmarnowanie materiałów spowodowane przedwczesnym wycofaniem z użytku mebli niespełniających standardów jakości. • Zmarnowanie materiałów spowodowane trudnościami w naprawie, nabywaniu części zamiennych bądź oddzielaniu części do recyklingu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nabywanie drewna z legalnych źródeł. • Używanie materiałów wyprodukowanych częściowo lub całkowicie z materiałów odnawialnych (takich jak drewno). • Ustalanie górnych dopuszczalnych wartości dla całkowitej emisji LZO z wyrobów meblarskich oraz określonych dopuszczalnych wartości emisji formaldehydów z płyt drewnopochodnych i materiałów tapicerskich. • Nabywanie trwałych i nadających się do użytku mebli zgodnych z odpowiednimi normami europejskimi. • Nabywanie łatwych do demontażu, naprawialnych i nadających się do recyklingu mebli objętych gwarancją.

2.3.8. WYROBY WŁÓKIENNE I USŁUGI TEKSTYLNE

Kryteria dotyczące wyrobów włókienniczych obejmują następujące wyroby, w których skład wchodzi gotowe produkty, jak również półprodukty i dodatki:

- odzież i galanteria z materiałów włókienniczych zawierające wagowo co najmniej 80 % włókien tekstylnych w postaci tkanin, włóknin lub dzianin;
- wyroby włókiennicze do dekoracji wnętrz: wyroby włókiennicze do dekoracji wnętrz zawierające wagowo co najmniej 80 % włókien tekstylnych w postaci tkanin, włóknin lub dzianin.
- włókna tekstylne, przędza, tkaniny i dzianiny: półprodukty przeznaczone do produkcji odzieży i galanterii z materiałów włókienniczych oraz wyrobów włókienniczych do dekoracji wnętrz, w tym tkanin tapicerskich i pokryć materaców przed zastosowaniem podkładu i obróbkami związanymi z produktem końcowym;
- elementy niezawierające włókien: półprodukty, które mają stanowić część odzieży i galanterii z materiałów włókienniczych i wyrobów włókienniczych do dekoracji wnętrz. Obejmują one zamki

²³ Kryteria zielonych zamówień publicznych w UE dotyczące mebli, Bruksela 27.7.2018 r. SWD(2017) 283 draft

błyskawiczne, guziki i inne dodatki, a także membrany, powleczenia i laminaty, które tworzą część struktury odzieży z materiałów włókienniczych lub wyrobów włókienniczych do dekoracji wnętrza oraz które mogą służyć również do celów funkcjonalnych.

Do celów tych kryteriów włókna tekstylne obejmują włókna naturalne, włókna syntetyczne i sztuczne włókna celulozowe.

Określono następujące różne potencjalne elementy usług tekstylnych, w odniesieniu do których przedstawiono kryteria środowiskowe:

- pranie: zebranie, wyczyszczenie (z zastosowaniem procesu prania chemicznego lub wodnego) i przywrócenie materiałom włókienniczym określonych standardów czystości i higieny;
- konserwacja: utrzymanie i naprawa wyrobów włókienniczych w celu wydłużenia czasu ich przydatności. Obejmuje ona wymianę dodatków i części, wymianę pokrycia z tkaniny oraz ponowne zabezpieczenie / ponowną impregnację funkcjonalnej powłoki;
- zwrot: zebranie i posortowanie wyrobów włókienniczych w celu maksymalizacji ich ponownego użycia lub recyklingu. Z momentem odebrania instytucja zamawiająca zrzeka się własności jakiegokolwiek wyrobu włókienniczego.

W kryteriach dotyczących materiałów włókienniczych skoncentrowano się na najbardziej znaczących skutkach dla środowiska podczas cyklu życia produktów, które w przypadku wyrobów włókienniczych podzielono na pięć oddzielnych kategorii:

- pozyskiwanie włókien;
- ograniczenia dotyczące substancji chemicznych;
- wydłużenie wytrzymałości i trwałości;
- oszczędność energii w czasie użytkowania;
- projekt dostosowany do ponownego użycia i recyklingu.

Kluczowe elementy wpływu na środowisko tekstyliów i proponowane podejście w ramach GPP przedstawiono w tabeli 7.

Tabela 7. Kluczowe elementy wpływu na środowisko tekstyliów²⁴

Główne aspekty środowiskowe	Podejście w ramach zielonych zamówień publicznych
<ul style="list-style-type: none"> • Szkodliwe skutki dla środowiska wodnego wynikające z używania niebezpiecznych nawozów i pestycydów podczas uprawy włókien naturalnych. • Szkodliwe skutki dla środowiska wodnego, których źródłem są substancje używane podczas przetwarzania półproduktów i końcowych wyrobów włókienniczych. • Wykorzystywanie biotycznych i abiotycznych zasobów leśnictwa, ropy naftowej i gazu ziemnego do produkcji nawozów i włókien. • Emisje gazów cieplarnianych, zakwaszenie i smog będące skutkiem produkcji oraz korzystanie z energii elektrycznej i gazu ziemnego stosowanych do wytwarzania włókien syntetycznych oraz do czyszczenia, suszenia i prasowania materiałów włókienniczych. • Wczesne pojawienie się wad produktu, które może w następstwie prowadzić do marnowania biotycznych i abiotycznych zasobów oraz ich składowania lub palenia, które mogą powodować wydzielanie szkodliwych emisji do powietrza i wody. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zakup materiałów włókienniczych wytwarzanych z włókien, które są produkowane przy użyciu mniejszej ilości nawozów, niebezpiecznych pestycydów i substancji chemicznych używanych przy produkcji. • Zakup materiałów włókienniczych zawierających materiały i włókna pochodzące z recyklingu. • Zakup materiałów włókienniczych, do których produkcji ogranicza się używanie szkodliwych dla środowiska i niebezpiecznych substancji. • Zakup materiałów włókienniczych, w przypadku których barwienie i prasowanie wymaga mniejszego zużycia energii. • Zakup tkanin o trwałych kolorach, które to tkaniny nie kurczą się podczas użytkowania, które są skonstruowane tak, aby były trwalsze w użytkowaniu, i których funkcjonalne powłoki mają większą trwałość. • Zamawianie usług minimalizujących energię zużywaną do celów czyszczenia, suszenia i prasowania materiałów włókienniczych. • Zamawianie usług służących utrzymaniu materiałów włókienniczych w odpowiednim stanie, aby wydłużyć okres ich użytkowania. • Zamawianie usług maksymalizujących potencjał materiałów włókienniczych do ponownego użycia i recyklingu pod koniec ich okresu użytkowania.

2.3.9. USŁUGI SPRZĄTANIA POMIESZCZEŃ

Grupa produktów „usługi sprzątnia pomieszczeń” obejmuje:

- rutynowe profesjonalne usługi sprzątnia wykonywane z zachowaniem świadomości środowiskowej w przestrzeniach obejmujących powierzchnie biurowe, pomieszczenia sanitarne (np. toalety lub zlewy) oraz inne przestrzenie dostępne publicznie;
- czyszczenie powierzchni szklanych, do których można się dostać bez zastosowania specjalistycznego sprzętu lub maszyn.

Kluczowe elementy wpływu na środowisko produktu i proponowane podejście w ramach GPP przedstawiono w tabeli 8.

²⁴ Kryteria zielonych zamówień publicznych w UE dotyczące wyrobów włókienniczych i usług tekstylnych, Bruksela 6.6.2017 r. SWD(2017) 231 draft

Tabela 8. Kluczowe elementy wpływu na środowisko produktu i proponowane podejście w ramach GPP²⁵

Kluczowe elementy wpływu na środowisko podczas cyklu życia produktu	Podejście stosowane w ramach zielonych zamówień publicznych w UE
<ul style="list-style-type: none"> • Postać użytkowa produktu do czyszczenia i wykorzystanie surowców, produkcja oraz wycofanie z użycia produktów do czyszczenia i jednorazowych akcesoriów do czyszczenia • Zużycie energii i wody na etapie użytkowania produktów do czyszczenia i urządzeń energetycznych • Zrzut ścieków związany ze stosowaniem produktów do czyszczenia • Wytwarzanie odpadów (stałych i płynnych) 	<ul style="list-style-type: none"> • Wymaganie od usługodawcy posiadania kompetencji kluczowych oraz stosowania kluczowych środków i praktyk zarządzania środowiskowego • Wymaganie zapewnienia odpowiedniego i częstego szkolenia personelu usługodawcy • Wymaganie stosowania produktów do czyszczenia o niskim poziomie wpływu na środowisko • Zachęcanie do zakupu skoncentrowanych produktów do czyszczenia • Wymaganie stosowania akcesoriów do czyszczenia o niskim poziomie wpływu na środowisko (w tym wyrobów z mikrofibry) • Wymaganie stosowania energooszczędnych urządzeń energetycznych (w tym odkurzaczy) • Wymaganie dostarczania produktów jednorazowego

2.3.10. URZĄDZENIA DO PRZETWARZANIA OBRAZU, MATERIAŁÓW ZUŻYWALNYCH I USŁUG DRUKOWANIA

Grupa produktów „urządzenia do przetwarzania obrazu, materiały zużywalne i usługi drukowania” obejmuje:

- urządzenia do przetwarzania obrazu, czyli produkty sprzedawane do użytku biurowego lub domowego bądź do obu tych celów, które spełniają jedną lub obie z następujących funkcji:
 - a) wytwarzanie obrazu w formie wydruków papierowych lub zdjęć w procesie znakowania z obrazów cyfrowych pochodzących z interfejsu sieciowego/karty albo z dokumentów papierowych w procesie skanowania/kopiowania;
 - b) wytwarzanie obrazu cyfrowego z wersji papierowej w procesie skanowania/kopiowania.
 - materiały zużywalne, czyli produkty wymienne niezbędne dla funkcjonowania produktu będącego urządzeniem do przetwarzania obrazu;
 - usługi drukowania, które oznaczają umowy o świadczeniu usług, w których cena jest powiązana z liczbą drukowanych stron.

Główne aspekty środowiskowe oraz podejście w ramach GPP przedstawiono w tabeli 9.

²⁵ Kryteria zielonych zamówień publicznych w UE dotyczące usług sprzątnia pomieszczeń, Bruksela 11.10.2018 r. SWD(2018) 443 draft

Tabela 9. Główne aspekty środowiskowe oraz podejście w ramach GPP²⁶

Główne aspekty środowiskowe	Podejście w ramach zielonych zamówień publicznych
<ul style="list-style-type: none"> • Zużycie energii elektrycznej w drukarkach, urządzeniach wielofunkcyjnych i skanerach. • Wykorzystanie materiałów zużywalnych, szczególnie papieru i wkładów (do drukarek i urządzeń wielofunkcyjnych). • Produkcja drukarek, urządzeń wielofunkcyjnych i skanerów, szczególnie w celu uzyskania bardziej energooszczędnych produktów (np. technologii laserowych). • Generowanie potencjalnych zagrożeń w związku z niewłaściwym unieszkodliwianiem zużytego sprzętu elektronicznego. • Emisja podczas użytkowania. • Zawartość substancji niebezpiecznych. • Produkcja wkładów, w szczególności obudowy i głowicy drukującej. • Ilość papieru, jaką wkład wykorzystuje, aby dostarczyć wydruki o pożądanej jakości. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zakup energooszczędnych urządzeń do przetwarzania obrazu. • Zakup usług, które mogą zoptymalizować proces drukowania. • Zakup produktów od oferentów spełniających wymogi w zakresie kontroli substancji objętych ograniczeniami w odniesieniu do składników niebezpiecznych. • Zakup produktów o ograniczonej emisji substancji niebezpiecznych w pomieszczeniach w fazie użytkowania oraz o ograniczonej zawartości substancji niebezpiecznych. • Zakup produktów zaprojektowanych w sposób umożliwiający naprawę kluczowych komponentów. • Wprowadzenie wymogu stosowania praktyk w zakresie zarządzania procesem wycofywania urządzeń i sprzętu z użytku w celu maksymalizacji stopnia odzyskiwania zasobów. • Zamawianie urządzeń, w których można wykorzystywać materiały zużywalne poddane regeneracji i papier z recyklingu. • Wymóg, aby udzielane były informacje dotyczące wydajności ekologicznej. • Wymaganie usług, które uwzględniają optymalizację floty urządzeń do przetwarzania obrazu. • Zamawianie materiałów zużywalnych badanych pod kątem jakości.

2.3.11. ENERGIA ELEKTRYCZNA

Najbardziej bezpośredni sposób zmniejszenia wpływu zużycia energii elektrycznej na środowisko to ograniczenie zapotrzebowania na nią dzięki poprawie efektywności energetycznej w budynkach publicznych oraz w drodze zakupu bardziej energooszczędnych produktów, a także za pomocą środków ukierunkowanych na zmianę zachowań konsumenckich. Kwestie te wychodzą poza zakres niniejszych kryteriów, ale objęte są przez kryteria dotyczące unijnych ekologicznych zamówień publicznych dla innej grupy produktów²⁷. Podstawowym celem niniejszych kryteriów jest zachęcenie do większego wykorzystania elektryczności pochodzącej z odnawialnych źródeł energii.

²⁶ Kryteria zielonych zamówień publicznych w UE dotyczące urządzeń do przetwarzania obrazu, materiałów zużywalnych i usług drukowania, Bruksela 27.7.2020 r. SWD(2020) 148 draft

²⁷ https://green-business.ec.europa.eu/green-public-procurement_en

Kluczowe czynniki oddziaływania na środowisko produktu i proponowane podejście w ramach GPP przedstawiono w tabeli 10.

Tabela 10. Kluczowe czynniki oddziaływania na środowisko produktu i proponowane podejście w ramach GPP²⁸

Kluczowe czynniki oddziaływania na środowisko	Podejście zgodne z zasadami GPP
<ul style="list-style-type: none"> • Wytwarzanie energii elektrycznej z paliw kopalnych jest odpowiedzialne za znaczną część emisji gazów cieplarnianych i innych gazów • Wzrastające zapotrzebowanie na energię elektryczną w połączeniu z uszczuplaniem źródeł nieodnawialnych • CHP oparte na nieodnawialnych źródłach energii mają jedynie ograniczony wpływ na obniżenie poziomu emisji CO₂ 	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie udziału procentowego energii elektrycznej wytwarzanej z odnawialnych źródeł energii (RES-E) • Przejście na wysokosprawne CHP lub CHP oparte na odnawialnych źródłach energii, lub uzyskiwane tylko ze spalania gazu

²⁸ Kryteria UE dotyczące ekologicznych zamówień publicznych w odniesieniu do energii elektrycznej,

3. LISTA KONTROLNA WDRAŻANIA ZIELONYCH ZAMÓWIEŃ PUBLICZNYCH

Następujące procedury oraz wewnętrzne instrukcje powinny być uwzględnione podczas wdrażania Zielonych Zamówień Publicznych (GPP)

Procedury		Lista kontrolna dla wewnętrznych procedur
1	Rozwój polityki dotyczącej GPP	<ul style="list-style-type: none"> • Zidentyfikowanie osób, które wymagają konsultacji. • Rozważenie wkładu, jaki GPP może wnieść do innych polityk/celów (np. budżet węglowy, odpowiedzialność społeczna, zaangażowanie małych i średnich przedsiębiorstw, innowacje). • Priorytetyzowanie kategorii produktów/usług pod kątem zastosowania GPP. • Ustalenie realistycznych celów i harmonogramów czasowych. • Zidentyfikowanie zmian w przepływach pracy, odpowiedzialnościach i potrzebach szkoleniowych. • Zdecydowanie, w jaki sposób monitorować, raportować i mierzyć wpływ GPP. • Opublikowanie i rozpowszechnienie polityki, w tym dla dostawców/publiczności.
2	Przed przetargiem	<ul style="list-style-type: none"> • Ocena potrzeb • Przygotowanie projektu oświadczenia o potrzebach/przypadku biznesowym. • Konsultacje z użytkownikami wewnętrznymi/zewnętrznymi, w tym dotyczące GPP. • Opracowanie specyfikacji i strategii zakupowych. • Włączenie specyfikacji i strategii zakupowych do wyzwań środowiskowych. • Sprawdzenie dostępnych funduszy/grantów na cele GPP. • Konsultacje rynkowe • Początkowe skanowanie rynku/konsultacje z innymi nabywcami. • Publikacja ogłoszenia wstępnego przetargu i/lub bezpośredni kontakt z potencjalnymi dostawcami. • Zaproszenie do odpowiedzi na konkretne pytania, w tym dotyczące GPP. • Organizacja i/lub uczestnictwo w wydarzeniach i spotkaniach dla dostawców. • Udokumentowanie wszystkich dostarczonych informacji dołączonych do dokumentów przetargowych. • Powiadomienie wszystkich uczestników, że zaangażowanie rynku się zakończyło oraz o przewidywanej dacie rozpoczęcia procedur zakupowych.
3	Dokumentacja przetargowa	<ul style="list-style-type: none"> • Przegląd dostępnych kryteriów GPP dla określonej grupy produktów/usług. • Kryteria wykluczenia: Wymaganie zgodności ze wszystkimi obowiązującymi przepisami dotyczącymi ochrony środowiska. • Kryteria wyboru: Wymaganie określonego doświadczenia i zdolności do realizacji aspektów środowiskowych umowy. • Specyfikacje: Zastosowanie podstawowych lub kompleksowych specyfikacji GPP w odpowiednim zakresie. • Kryteria przyznawania: Zastosowanie jednego lub więcej kryteriów przyznawania GPP w celu osiągnięcia lepszych wyników. • Klauzule dotyczące realizacji umowy: Włączenie wszystkich zobowiązań GPP oraz monitorowanie i środki zaradcze w przypadku naruszeń. • Sprawdzenie, czy żadne z standardowych warunków w dokumentach przetargowych/umowach nie koliduje z zastosowanymi kryteriami GPP.

4	Kosztorysowanie cyklu życia	<ul style="list-style-type: none"> • Zdecydowanie, czy kosztorysowanie cyklu życia jest odpowiednie na podstawie przeglądu kryteriów/wskazówek GPP i dyskusji z dostawcami/innymi nabywcami na etapie przedprzetargowym. • Identyfikacja głównych kategorii kosztów finansowych i środowiskowych. • Przegląd dostępnych narzędzi/metodologii do kosztorysowania cyklu życia i wybór jednego, lub opracowanie własnego arkusza kalkulacyjnego. • Ustalenie okresu oceny, stopy dyskontowej i innych parametrów do uwzględnienia. • Identyfikacja danych, które oferenci muszą dostarczyć oraz sposób ich weryfikacji. • Włączenie narzędzia/arkusza kalkulacyjnego do kosztorysowania cyklu życia w dokumentach przetargowych. • Ocena, porównanie i przyznanie punktów na podstawie kosztorysowania cyklu życia. • Włączenie danych z arkusza kalkulacyjnego dla zwycięskiej oferty do warunków umowy.
5	Weryfikacja	<ul style="list-style-type: none"> • Przegląd przepisów weryfikacyjnych dla kryteriów GPP na etapie przedprzetargowym, by upewnić się, że dostawcy są w stanie je spełnić, a oceniający je rozumieją. • Wykaz konkretne formy dowodów wymagane dla każdego kryterium GPP, stwierdzając, że zostaną również przyjęte ich odpowiedniki. • Rozważenie, w jaki sposób będą traktowane alternatywne dowody i określenie ich równoważności. • Decyzja, czy będzie wymagane wsparcie ekspertów na etapie oceny. • Gotowość do poproszenia oferentów o wyjaśnienia/dodatkowe dowody tam, gdzie to konieczne.
6	Monitorowanie, raportowanie i analiza efektów	<ul style="list-style-type: none"> • Włączenie punktów kontrolnych w procesie przetargowym w celu potwierdzenia stosowania GPP (np. przed wydaniem dokumentów przetargowych, finalizacją oceny, przyznaniem kontraktu). • Zbieranie danych dotyczących uwzględnienia kryteriów GPP (liczba umów/wartość/rodzaj kryteriów) oraz odpowiedzi/dostosowania oferentów. • Włączenie odpowiednich obowiązków monitorowania i raportowania w umowie. • Włączenie danych dotyczących GPP w miesięczne/kwartalne/roczne raporty dotyczące zamówień publicznych i raporty dotyczące środowiska/zrównoważonego rozwoju. • Ustalenie bazowych wartości do pomiaru emisji lub innych skutków wynikających z zamówień. • Opracowanie metodologii pomiaru wkładu GPP w ogólne cele dotyczące emisji CO₂, zużycia energii lub innych celów środowiskowych. • Wymaganie danych od wykonawców umożliwiających pomiar wpływu GPP.

4. PODSUMOWANIE

Nieodzownym elementem takich dobrych praktyk jest określony poziom świadomości i zaangażowanie indywidualnych osób po stronie instytucji zamawiającej. Zaangażowanie takie dotyczy osób bezpośrednio biorących udział w poszczególnych etapach postępowania o udzielenie zamówienia publicznego, nadzorujących realizację umowy w sprawie zamówienia, ale również decydentów mających wpływ na całość funkcjonowania danej instytucji. Świadomość w zakresie zrównoważonego rozwoju, sprawność w stosowaniu obowiązkowych rozwiązań, wiedza co do możliwości stosowania narzędzi nieobligatoryjnych, szeroka perspektywa wiążąca zrównoważone zamówienia publiczne z innymi obszarami funkcjonowania danej instytucji mogą prowadzić, jak pokazują zaprezentowane tu przypadki, do znaczących efektów.

Skuteczna realizacja zrównoważonych zamówień publicznych wymaga również współpracy wewnątrz instytucjonalnej pracowników komórek ds. zamówień publicznych z pracownikami innych komórek, jako że zrównoważone zamówienia publiczne wymagają wyjścia poza wąskie skupienie się na przedmiocie zamówienia i umiejscowienia go w szerszym kontekście funkcjonowania instytucji. Efekty takiego funkcjonowania obejmują wielopłaszczyznowy wpływ na szeroko rozumiane otoczenie danej instytucji (wszelkie możliwe zasoby znajdujące się w dyspozycji danej wspólnoty). Tworzenie obrazu własnego wpływu na zewnętrzne otoczenie może wymagać współpracy z podmiotami zewnętrznymi, np. z instytucjami rynku pracy, które poprzez informację o sytuacji na lokalnym rynku pracy zasugerują rozwiązania adresujące konkretne problemy takiego rynku.

Uzyskanie efektu środowiskowego wydaje się najczęściej zależeć od wymagań funkcjonalnych i jakościowych stawianych przedmiotowi zamówienia i opracowywanych w początkowej fazie procedury przetargowej, co wymaga po stronie zamawiającego znacznej technicznej/technologicznej znajomości tematu często obejmującej obszar ekoinnowacji. W przypadku zamówień społecznie odpowiedzialnych, społeczny efekt wydaje się być powiązany przede wszystkim z fazą realizacji umowy w sprawie zamówienia publicznego i skutecznej weryfikacji stosowania wymagań społecznych stawianych przez zamawiającego, co wymaga od osób zaangażowanych konsekwentnego monitorowania i weryfikowania prospołecznych obowiązków wykonawcy.

Działania w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych (GPP) często prowadzone są na podstawie zaleceń lub wytycznych pochodzących z poziomu rządowego lub na podstawie szerszych strategii (regionalnych, lokalnych) ujętych w formalne dokumenty takie jak strategie rozwoju czy strategie

promocji, które nawiązują do zrównoważonego rozwoju gospodarczego, społecznego i środowiskowego. Czasami działania takie realizowane są w oparciu o wewnętrzne strategie/polityki poszczególnych instytucji lub na podstawie formalnych zarządzeń/decyzji organów administracji, np. prezydentów miast, zarządów województw. W innych przypadkach działania z zakresu GPP prowadzi się opierając się wyłącznie na samych regulaminach udzielania zamówień publicznych do których wprowadzono konkretne zapisy odnoszące się do zrównoważonych zamówień. Niektóre z instytucji regulaminami udzielania zamówień zobowiązywały własne departamenty lub podmioty podległe do stosowania zrównoważonych zamówień publicznych w obszarach gdzie prawo krajowe nie przewidywało obligatoryjnych rozwiązań, np. rozszerzając zakres rozwiązań obligatoryjnych obowiązujących powyżej progów stosowania ustawy na zamówienia podprogowe. Niemniej jednak, istnieją również bardzo udane przykłady stosowania zrównoważonych zamówień publicznych pomimo braku jakichkolwiek formalnych umocowań w dokumentach²⁹.

²⁹ Dobre praktyki w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych, Warszawa, listopad 2017 r. Urząd Zamówień Publicznych